

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 141

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 141", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 135.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid62211/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CXLI.

Til **

Den Dissertation, som du haver gjort over det Skib, som for nogle Aar siden lod sig see udi Maanen, er gandske lærd, og giver tilkiende Hiernens Frugtbarhed i at finde de meest rimelige Gisninger udi naturlige Sager. Men mig synes, at, førend du paatoeg dig at udarbejde denne Materie, du burde have forvissat dig om Tingens Existence, paa det at Arbejdet ikke skulde blive forgieves. Jeg erindrer mig, at en Mand for nogle Aar siden gjorde en nye Theorie over Maanen, hans Calculationer fandtes vel rigtige, men det stoad ikkun paa, at han kunde sette samme Planet udi den Gang, som han gierne ønskede, for at bestyrke sit Systema. Niels Klims Reyse giver store Anledninger til deslige Mennesker at forklare visse Phænomena udi den underjordiske Verden: Men man maa erkjendige sig først om Historiens Rigtighed, førend man bryder Hovedet med at udfinde Aarsagerne til de anførte Ting, og førend man giver Raisons til det, som ikke er til. Montagne taler herom saaledes: *Jeg seer, siger han, at Mennesker udi naturlige Sager søge heller at udfinde Aarsagen til en Ting, end at eftersøge, om Tingen existerer: De gaae Sagerne i sig selv forbi, men med Møye efterforske deres Virkninger. De begynde gemeenligen saaledes: hvorledes kunde saadant skee? da de burde heller sige: Mon det er skeed? Jeg erindrer mig engang udi Paris at have havt Dispyt med en ivrig Roman-Catholsk om Pavens Infallibilitet. Han sagde: Hvorledes kand det være mueligt, at Paverne, som St. Peders Successores, og til hvilken GUD haver gjort Løfte om Ufeylbarhed, have kunnet feyle udi Troens Sager. Jeg svarede dertil: Lader os først eftersøge, om Paverne ere St. Peders Successorer udi det Romerske Biske-Sæde, item, om GUD haver givet saadant Løfte, saa vil vi siden komme til rette om det andet.* Intet er meer

bagvendt, end at fordybe sig udi Efterforskning af Ting, som alleene have Sted udi egne Hierner, og at leede alleene for at leede, men ikke for at finde. Democritus havde engang paa sit Bord nogle Figener, som smagede af Honning: Han fik derpaa Lyst til at besee Stedet, hvor disse Figener vare samlede. Kokke-Pigen, som mærkede, at han derudover var kommen udi Bevægelse, sagde da leende, at han skulde spare den Umag, efterdi hun havde lagt Figenerne udi et Kar, hvori Honning havde været. Democritus blev derudover vred, efterdi man havde betaget ham Anledning at efterforske en Curiositet, og sagde: *Nu skal jeg dog alligevel undersøge Aarsagen, ligesom den kunde være naturlig.* Man kunde anføre utallige Exempler til at bestyrke, hvad jeg herudi haver sagt: Men jeg vil ikkun alleene lade mig nøye med at anføre et eeneste. Udi forrige Seculo blev udspreedet, at der udi Spanien fandtes visse Folk, som kunde see dybt ned under Jorden, saa at de der igiennem kunde skille Metal, Kilder, Liig-Kister og andet. Dette satte Naturkyndige udi Bevægelse: adskillige søgte at udfinde naturlige Aarsager dertil; men ingen bemøyed sig med at efterforske Historiens Rigtighed. Man gav disse skarpsynede Folk Navn af Zahoris et Arabisk Ord, hvilket viser, at Moreerne maa have bundet Spanierne denne Digt paa Æimene. Da Plutarchus engang blev adspurgt om Aarsagen, hvi Hæste-Føll, som havde været forfulgte af Ulve, løbe stærkere end andre, svarede han: *Det kand være, efterdi det maa skee ikke er sandt.* Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CXLIV.

Til **

Alle Mennesker have naturligen Idée om Retfærdighed, endskiønt U-ret ved positive Love ikke forbydes. Thi, endskiønt ingen Lovgiver havde dicteret noget derom,